

Az emberiség gondja

INTERJÚ ÁBRAHÁM KÁLMÁN ÁLLAMTITKÁRRAL

Az ökológia az élőlények és a környezet viszonyának tudományos kutatásával foglalkozó tudomány. Ábrahám Kálmán államtitkár, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnöke szerint az ökológiai közgondolkodásnak a politika és a társadalom minden szféráját át kell hatnia ahhoz, hogy az emberiség fennmaradjon.

— Hazánkban a politika kiemelt jelentőségűnek nyilvánította a környezetvédelmi program megvalósítását. Miért ilyen fontos, s miért politikai ügy a környezet- és természetvédelem?

— Ebben a kérdésben az emberiség egésze érintve van. Az emberiség történetében még nem volt arra példa, hogy ennyire közös gond legyen valami, ami a politikai rendszerek határain innen és túl egyaránt közös cselekvésre kényszerít. Az ember megteremtette önmaga elpusztításának eszközeit. Mindenütt a világon fel kell ismerni, hogy a természet határozza meg az ember sorsát, hiszen része a természetnek, de mert egyúttal társadalmi lény, meg is mentheti a természetet — s így önmagát — a pusztulástól. S ebben a politikának elsődleges szerepe van.

— Véleménye szerint mi a legnagyobb politikai probléma a Földön, ami a természetvédelemnek is akadálya?

— Az aránytalanság, az egyenlőtlenség. Es mind több aránytalan helyzet adódik, amilyen például a szegénység is. Százmilliárd élnék olyan szegényen, hogy legelemibb életfeltételeik megteremtése érdekében pusztítják az emberiség életfeltételeit. A legszegényebb országokban a növekvő energiaigény az erdőt irtja ki. A hetvenes években a Föld egyötödén volt erdő, most csak az egyhatodán van, s az ezredforduló utáni első évtizedben már csak az egyhatedén lesz. Márpedig ez a folyamat az élővilágot sodorja végveszélybe, ha nem sikerül megállítani.

— A környezetvédelem mely területén tartja a legszükségesebbnek a nemzetközi összefogást?

— Minden területen szükséges, de ahol a legkevésbé lehet a védekezést egyedileg, ország- vagy akár földrézshatáron belül megoldani, az a levegő védelme. A levegőbe kerülő anyagokat sokáig nem kontrolláltuk, s rengeteg olyan új anyag kerül a légterbe, ami korábban nem, s amelynek valamennyi hatása a légkör fizika művelői szerint még nincs feltárva. De tudjuk például, hogy a széndioxid felmelegíti a levegőt. Kezdetben mintegy fél Celsius-fokkal. De a számítások szerint kétezerharmincra ez a melegedés megközelítheti a négy fokot, aminek a következményei végzetesek lehetnek. Ilyen a jégolvadás, ami másfél méteres vízszintemelkedést eredményezhet, s egész városok kerülhetnek víz alá. De ilyen a légtömegek mozgásának megváltozása, amit az erdősőkkel is motivál, s nincs kizárva, hogy ez a változás hatalmas, korábban csapadékos területeket sivataggá szarítson. Még veszélyesebb azonban az ózonréteg úgynevezett meggyukadása, melynek következtében az ibolyántúli sugarak védőhatása megszűnik, pedig ez tudományos felmérések szerint már most is egyik oka a bőrrákos megbetegedések gyarapodásának. Mindezt olyan anyagok okozzák, amelyek semmilyen módon nem oldódnak, s a sztatoszféra jutva rombolnak. Magyarországon korábban hetnyolc ilyen anyag levegőbe kerülését tiltottuk, ebbe a tilalmi körbe azonban január elsejétől már háromszáz anyag tartozik. Nyilvánvaló, hogy a levegővédelem csak nemzetközi szinten lehet eredményes. A levegőbe kerülő szennyező anyagok nem ismernek országhatárokat, s hogy már most mennyire veszélyeztetik az embert, az megfigyelhető például a havon, ami főleg a városokban gyorsan megfeketedik. Ez a szennyeződés a tudót károsítja, de az élelmiszerláncba kerülve is sújt minket, s a vizeinkbe jutva is károsít. En magam sem akartam elhinni eleinte, amiről később megbizonyosodtam, hogy évente nyolcszáz tonna nitrogén a levegőből kerül bele a Balatonba. Ez azt is mutatja, hogy a

környezetvédelemnek nincsenek egymástól szigorúan elhatárolható területei, így minden természetvédelmi probléma egyúttal nemzetközi is.

— Milyen gondolkodásbeli változást tart szükségesnek?

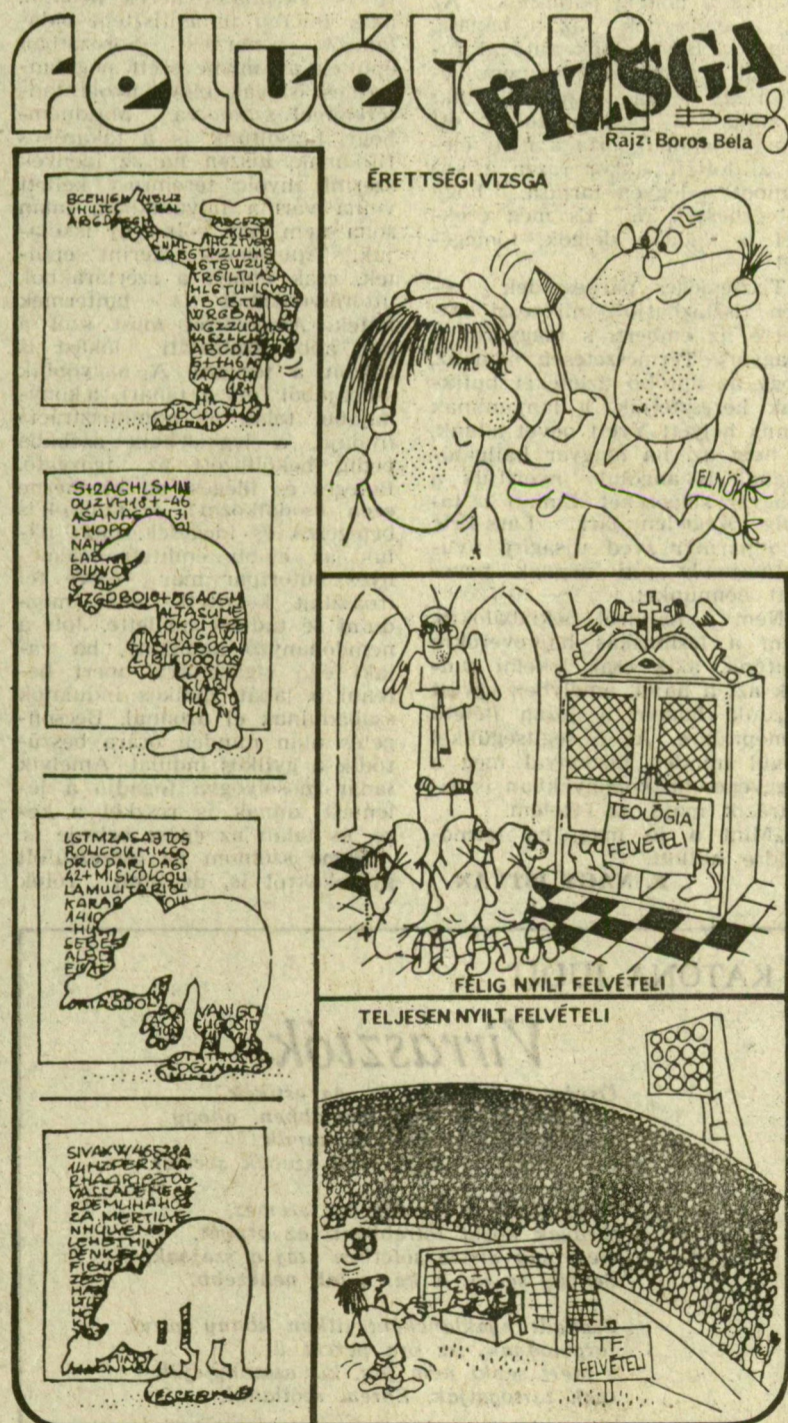
— Meg kell szabadulni a tévhitinktől. Korábban például úgy véltük, hogy az egy főre jutó ivóvíz fogyasztás növekedése jelzi az adott ország fejlődését. Kiderült, hogy ez nem igaz: a fejlett országok ésszerűen korlátozzák a fogyasztást. Valaha úgy véltük, hogy a természet körforgása megtisztítja a vizeinket, de kiderült, hogy a legnagyobb vízfolyások sem képesek a jelenlegi szennyezést károsodás nélkül befogadni. Még az sem mindegy, hogy hova helyezük el a hulladékot, mert a földbe szivárogva az is szennyezi a vízfolyásokat, s Magyarországon az utóbbi tíz évben megduplázódott a hulladék mennyisége. Kiderült, hogy a felső vizadó réteg igénybevétele csökkenti a talajvízszinteket. És így tovább. Tévedés volt például élettelennek gondolni a talajt, amelynek állapotát élő szervezetek milliárdjai tartják fenn, s azokat pusztítva a föld termőképességét pusztítjuk el. Tudatlanul olyan föltáratlan folyamatokba avatkozunk be, amely megbontotta az élővilág egyensúlyát. Három-négyszáz évvel ezelőtt évente csak egy-két faj pusztult ki, mára ez a folyamat felgyorsult, és ezres nagyságrendben pusztulnak ki a fajok. Van olyan állat, amely egyetlen növénnyel táplálkozik, s ha az kiveszül, beláthatatlan következményű láncreakció veszi kezdetét. Olyan élő

szervezetek vannak veszélyeztetve, mint az algák, amelyeknek pedig fontos szerepe van az emberiség jövőjének elemiszer-gondjainak megoldásában. A levegő, a víz, a talaj, az élővilág sorsa a mi sorsunk, megmentésükhöz ökológiai gondolkodásmódnak kell meghonosodnia. Az ember a tudásával, tudatos munkájával diadalmaskodott a természet erői fölött, s a győzelem mámorában nem vette észre, hogy a természet úgy védekezik, hogy pusztul... és pusztít. Mérnök létemre vallo, hogy a technikai forradalom nem élvezhet elsőbbséget többé, a tiszta levegő, a tiszta víz fontosabb.

— Elegendő-e a gondolkodásmód megváltoztatásához, hogy az ember veszélyhelyzete növekszik?

— Nem elegendő, s nem is annyira a veszélyérzet tudatosítására kell törekedni, hanem inkább arra, hogy az emberi életfelfogás változzék cselekvőképes környezetvédelmi magatartássá. Ehhez a környezetvédelemnek át kell szőnie a politikát, a gazdaságot és a társadalmat. A politikának reális követelményrendszerrel kell kialakítania, amely nemcsak kimondja, hogy például szennyvíztisztítás nélkül tilos fejleszteni, hanem lehetőséget teremtve ehhez, egyúttal szabályozza a folyamatot. Esetleg úgy, hogy a bank kizárólag olyan beruházást finanszírozzon, amely nemcsak nyereségesnek, hanem környezetkímélőnek is ígérkezik, s ezt a beruházó előre igazolja. Egyébként, hogy a környezetvédelem előnyeit nemcsak a jövőben élvezheti az emberiség, hanem azonnali társadalmi haszna is van, arra éppen a gazdaság ad példát. Az exportképes berendezések közül a környezetkímélő termékeknek a világpiacon már magasabb ára van, többet fizetnek értük.

KÁDÁR MÁRTA

PAKOLITZ ISTVÁN

Sümege

A sümegei várfal tövében pedáloz egy suttó serényen: víz alatt kalimpál a kőlök, az abricsban „nyolcas” lődörög.

Hol a műt eltér Bazsinak s gágázik egy csapat vadliba, gyémantszékcs fénytel elpereg a csámpás bicigli kerekre.

Simon Pista nyomja a pedált, végső hajlékára rátalált: hazaért — és nemcsak Bazsiba, hanem a mennyégi lagziba;

ahol napszállattól reggelig tücsök-citeráját pengeti, s a rozoga bringa külleje tüzet fog, mint Illés szekere.

Színek és helyek

SZÁJSZÉLSZIBBADÁS

Amikor a régi közúti hidon átbálgatok Újszegedre és feltűnik a SZUE zöldnövényzettel vegyített kerítése, akaratlanul is elmosolyodom. Nem csupán azok a rések, kisebb-nagyobb lyukak ötlenek rögvést eszembe, amelyeken át a női öltözök legrejtettebb titkaiba lehetett — ha csupán másodpercokra is — bepillantani... Hanem eszembe jut az én drága jó Sisák barátom is (a kocsmában épp soros zenekar primása már rá is zendített a nótára. Hogy aszongya: Nem ütök a jogaszt agyon... És Sisák már kántálta is a maga feledhetetlen — inkább maligánfokban mérhető — baritonján: — Sága hígó hozmahingos galambom... — Mire mi? — Miért te?! — Mire ő: — Meht kiughik az ablakon, sága hígó hozmahingos galambom...)

Sisák barátunk rendszeresen látogatta a szögdi kiskocsmákat (és kevésbé rendszeresen a tanórákat — az aránytalan két tagja, nőné!, okozati összefüggésben állt egymással). S ha az elfogyasztott nagyfröccsök elérték — benne — bizonyos szintet (ez Sisák esetében úgy a tizediket követően realizálódott), a kocsmában épp soros zenekar primása már rá is zendített a nótára. Hogy aszongya: Nem ütök a jogaszt agyon... És Sisák már kántálta is a maga feledhetetlen — inkább maligánfokban mérhető — baritonján: — Sága hígó hozmahingos galambom... — Mire mi? — Miért te?! — Mire ő: — Meht kiughik az ablakon, sága hígó hozmahingos galambom...

Amiből kiviláglik, amit eddig elfelejtettünk közölni: Sisák barátunk erőteljesen raccolt. Majdnem vagy inkább kábé úgy, mint a...

De ez a raccolás csak tovább növelte — különben is meglehetősen karakterisztikus — charme-ját.

Mondom egyszer neki: — Te Sisák, jó lesz elkotródni innen, mert holnap följelentenek bennünket a besügök...

Rámnézett. Így csak Sisák tudott nézni. Fölülről lefelé. S valahogy mégis szemben.

— Ugyan máh. Nem kell betojni. Majd letagadjuk.

— De a szemünkbe fogják mondani...

— No és? — folytatta fennsőbbesen. — Ennél hővidebb és egyszehűbb úton úgysem győződhetünk meg hőla, hogy kik is sohainkba a besügök...

Hát ilyen volt Sisák. Szerette a bort, a sört, a pálinkát és a nemesebb likőröket. (Jobb híján.) Ha demizsont szorongatott a kezében, sose lehetett egyértelmű pontossággal eldönteni, vajon benne lötyög-e több rizling vagy a fonatosbág?

Egyszer azt mondja nekem: — Öhegem, be kék kapni néhány kohsóval a Tótnál.

A Tóth vendéglő akkor is ott honolt, ahol most. Csak akkor még hivatalosan is „Tóth”-nak hívták. „A SZUE-vel shévízavé” ahogy Sisák mondta volna. S a nagytermen kívül üzemelt egy kis söntése is. Direkt az ilyen — és hozzánk hasonló — kispénzű nyughatatlank számára célirányosítva.

Sisák aznap vette föl a bankban, akarom mondani... miket is beszéltek... a tanulmányi osztályon... épp esedékes ösztöndíját. Jómagam ugyanezt cselekedtem otthoni vizeken a havi apanázssal. Úgyhogy ez volt az a pillanat, amikor az ember — napóleoni babérok és múlt híján is — a világ urának képzei magát.

— Két mathózföccsöt — adta ki a parancsot Sisák a Tóth-söntés pultjánál.

Nem tudom, tisztában vannak-e önök a matrózfröccs mibenlétével? Ha netán mégsem, mindjárt közlöm, hogy ismereteim szerint a matrózfröccs többféle elegy receptjét jelöli. A miénk: egy korsó frissen csapolt sör fél deci portorikó rummal. (Árakat nem közlök, mert nem szeretnék izgató hírébe keveredni.)

— Noheimál.

A csapos szerintem nem értette a szót. Am a helyzet oly félreérthetetlen volt, hogy minden zökkenő nélkül megkaptuk a második matrózfröccsöt is.

Mit is mondjak hirtelenjében? Kissé zavarban is vagyok. Elvégre dehogyan akarok én ebben a fenejózan világban alkoholdicsérővé torzulni... Mindazonáltal tény, hogy a frissen habzó ser és a rubinpiros portorikó, összevegyülten, sajátzerűségében is igen kellemes aromát produkált. A rumtól a sör valahogy — jobb, ideillőbb kifejezést nem tudok rá — kezdett megbukésodni.

Ennekelőtte nembelileg nem találkoztam a matrózfröccsel, sem mint fogalommal, sem mint folyadékkal. Ezért a vele kapcsolatos teendőkről sem volt fogalmam.

Sisák az ötödik „matróz” után adta ki a jelszót:

— Ihány a SZUE.

Szép, tavaszváró délelőtt volt. A SZUE hivatalosan még nem nyitotta meg kapuit, (Mi azért bementünk.) A medencéből már kikapart a falevelek, elvégezte — klórral — a fertőtlenítés művelete. A betonteknő már csak arra várt, hogy teleeressék vízzel.

— Majd meglátod, milyen hemek lesz.

Lépcsőn ereszkedtünk alá. A nap szépen sütött. E szélvédett helyen a beton már egészen átmelegedett. Leültünk, nekivetettük a hátunkat. Felbámultunk a bárányfelhős ájerbe.

— Na, zsihbada-e már a szádszéle? — kérdezte Sisák kisvártatva.

En még nem tudtam, amit ő ellenben már annál inkább, hogy a matrózfröccsből úgy következik a zsihbada, mint a fölbukásból a hasraesés.

Egyszer aztán megszólaltam. — Most már zsihbada.

Am Sisák ekkor már aludt. Közben meg ez a jó öreg SZUE, ez a kivenhedt betonteknő árvízi hajósokkent ringatott bennünket.

PAPP ZOLTÁN